

Nr 163.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I årets statsverksproposition, utgifter för kapitalökning, bilaga 7, har, under rubriken fonden för förslag till statsverket, i avbidan på de propositioner, som härutinnan kunde varda riksdagen förelagda, för budgetåret 1934/1935 beräknats *dels* i punkt 20 till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. ett reservationsanslag av 1,100,000 kronor, *dels ock* punkt 23 såsom kapital till en lånefond för inmontering av vedeldningspannor vid kommuner m. fl. tillhöriga värmeanläggningar ett

reservationsanslag av 2,500,000 kronor. Jag torde nu få ånyo, i ett sammanhang, anmäla dessa anslagsfrågor.

Vid 1933 års riksdag beslötos vidtagande av åtskilliga åtgärder för åstadkommande av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter. I anledning av propositionen nr 189 och vissa i ämnet väckta motioner beslöt sålunda riksdagen (särskilda utskottets utl. nr 3; R. skr. nr 283), bland annat, att för budgetåret 1933/1934 till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m., under rubriken fonden för förslag till statsverket, anvisa ett reservationsanslag av 475,000 kronor. Av detta belopp voro 75,000 kronor beräknade för bestridande av kostnader för anordningar vid eller omändringar av statliga stationära värmeanläggningar, som kunde vara nödvändiga eller eljest lämpliga vid en övergång till vedeldning. För understödande av anläggning av fabriker för brikettering av träkol beräknades ett belopp av 150,000 kronor. Återstoden av anslaget, eller 250,000 kronor, skulle stå till Kungl. Maj:ts förfogande för diverse åtgärder på skogshushållningens område.

Kungl. Maj:t har av ifrågavarande anslag hittills disponerat sammanlagt 361,616 kronor för följande ändamål.

Det för bestridande av kostnader för särskilda anordningar vid eller omändringar av statliga stationära värmeanläggningar vid övergång till vedeldning avsedda beloppet av 75,000 kronor har ställts till socialstyrelsens förfogande. — För uppförande av en anläggning för tillverkning av träkolsbriketter i fabriksmässig drift har till domänstyrelsen anvisats ett anslag av 50,000 kronor. Fabrikören Tor Brunberg har, under de i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 456) med bestämmelser angående understöd av statsmedel för anläggning av fabriker för brikettering av träkol angivna villkor, beviljats ett lån å 48,666 kronor för anläggning av en fabrik i Tving i Blekinge län för tillverkning av träkolsbriketter. Såsom ersättning för kostnader i och för utexperimenterande av en valspress för brikettering av träkol har ingenjören Ragnar Thygesen erhållit ett anslag av 2,000 kronor. — För utförande av provningsförsök med flyttbara kolugnar hava anvisats till ingenjörvetenskapsakademien 1,550 kronor och till Gammelkroppa kolarskola 3,500 kronor. För bestridande av kostnaderna för anordnande vid nämnda kolarskola av kurser för undervisning i träkols användning för motordrift har jernkontoret erhållit ett anslag av 3,000 kronor. Till ingenjören J. Nerén har såsom bidrag till kostnaderna för utgivande av en lärobok i handhavande av träkolsgasdrivna automobiler m. m. anvisats ett anslag av 1,500 kronor. — Ingenjören Vilhelm Löf har erhållit ett anslag av 10,000 kronor med eventuell återbetalningsskyldighet för utförande av försök att förädla vanligt träkol till finfördelat kol för användning inom gummiindustrien. — Skånska ättiksfabriken aktiebolag har såsom bidrag till uppförande av en anläggning för utvinning av kemiska produkter ur trä beviljats ett anslag av 115,000 kronor. — Till förfogande för länsstyrelsen i Kopparbergs län har ställts ett belopp av 10,000 kronor för bekostande av sakkunnig utredning rörande skogshanteringens och sågverksindustriens ställning inom länet. — Anslag hava beviljats skogsvårdsstyrelserna i Blekinge samt Gotlands län till ett sammanlagt belopp av 35,000 kronor för utlämnande till skogsägare av bidrag för utförande av skyndsamma åtgärder

för återväxtens betryggande inom områden, som stormhärjats 1931. För ledande och övervakande av åtgärder för skogsinsekters bekämpande i samband med tillvaratagande av stormfälld skog har slutligen till styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt anvisats ett belopp av 6,400 kronor.

För vissa andra åtgärder för åstadkommande av ökad användning av inhemskt bränsle anvisade 1933 års riksdag för budgetåret 1933/1934 sammanlagt 600,000 kronor. För budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t i dessa avseenden under nionde huvudtiteln begärt följande anslag:

punkt 134, till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar ..	kronor 170,000
punkt 135, till bidrag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid vissa kommunala och enskilda anläggningar	» 70,000
punkt 136, till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande	» 111,000.

Socialstyrelsen har i skrivelse den 27 november 1933 angående anslagsbehovet för vedeldningens främjande under budgetåret 1934/1935 föreslagit *dels* att till utbyte av förefintliga kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar skulle anvisas 130,000 kronor såvitt anginge anläggningar, som lyda under generaltullstyrelsen och skolöverstyrelsen och äro ställda till dessa styrelsers förfogande av de kommuner, inom vilka anläggningarna äro belägna, samt 450,000 kronor såvitt anginge övriga statsverket tillhörande stationära anläggningar med undantag av sådana, som tillhöra statens affärsdrivande verk, *dels* att en lånefond å 2,500,000 kronor måtte inrättas för beviljande till landsting, kommuner och enskilda bränsleförbrukare av femåriga, räntefria amorteringslån, i regel ej understigande 1,500 kronor, för täckande av genom utbyte av förefintliga kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar vid gamla anläggningar uppstående kostnader samt med installering av vedpannor i stället för kokspannor vid nyanläggningar förbundna merkostnader, *dels ock* att ett anslag av 100,000 kronor måtte anvisas för täckande av för nämnda lånefond uppkommande ränteförlust.

Socialstyrelsen har till stöd för angivna förslag anfört:

Under den senaste tiden hade ett flertal för vedbränsle lämpade pannkonstruktioner förts ut i marknaden. Detta hade föranlett socialstyrelsen att verkställa en undersökning för utrönande av om den ekonomiskt sett lämpligaste formen för åstadkommande av ökad förbrukning av brännved vore subventionering av vedeldning i kokspannor eller lämnande av bidrag till inmontering av vedpannor eller förugnar. Socialstyrelsen finge beträffande denna undersökning först anföra följande.

Den totala förbrukningen av koks vid statens stationära anläggningar — förutom sådana, som vore belägna i Stockholm med omnejd, Malmöhus län samt Göteborgs och Bohus län — hade under åren 1930—1932 utgjort i medeltal per år 39,500 ton. Medelpriset för koks hade 1933 utgjort 31 kro-

nor 60 öre per ton. De skiljaktigheter i prissättningen, som förekommit, vore beroende på olika transportkostnader. Vid en jämförelse med föregående år kunde konstateras, att en prisreduktion företagits, som ej obetydligt överstege den prisnedsättning, som betingades av importprisens fall. Några större prisförändringar syntes icke vara att förvänta utan motsvarande växlingar på den utländska marknaden. Skulle sådana inträda, torde de komma att gå i prisstegringens tecken. Priserna under 1933 torde därför kunna ses återge koksens lägsta inköpspris för den närmaste framtiden.

Med utgående från nämnda genomsnittliga koksförbrukning och kokspris samt ett vedpris av 4 kronor 50 öre per kubikmeter fritt anläggningen hade socialstyrelsen i avseende å ifrågavarande statliga anläggningar gjort en beräkning av den mängd koks, som enligt cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m. kunde utbytas mot ved dels vid eldning med ved hela dygnet och dels vid eldning med ved under dagen och koks under natten. Resultatet av denna beräkning kunde sammanfattas på följande sätt:

Vedeldning i kokspannor vid statens stationära anläggningar.

	Å r l i g e n		Subvention per kbm. ved	Å r l i g	
	utbytbar koksmängd kbm.	använd vedmängd kbm.		subvention kronor	merkostnad kronor
	öre	kronor	kronor	kronor	
Vedeldning hela dygnet	21,100	148,000	81	120,000	107,000
» dagtid (koks nattetid)...	24,500	172,000	80	138,000	117,000

Motsvarande undersökning i fråga om förutsättningarna för och resultatet av en övergång till vedeldning i vedpannor hade visat följande.

Medelpriset per kvadratmeter eldyta, inberäknat kostnaderna för inmontering, kunde för olika pannanläggningar beräknas sålunda:

kokspannor	90 kronor
vedpannor vid nyanläggningar	165 „
vedpannor vid utbyte av kokspannor	180 „

Kokspannans värde vid olika åldrar och merkostnaderna för deras utbyte mot vedpannor kunde beräknas på följande sätt:

Kokspannans värde vid olika åldrar m. m.

Å r	Värde per kvm. eldyta kronor	Merkostnad vid utbyte mot vedpanna kronor	Å r	Värde per kvm. eldyta kronor	Merkostnad vid utbyte mot vedpanna kronor
0.....	90.00	180.00	8.....	50.05	140.05
1.....	85.83	175.83	9.....	43.90	133.90
2.....	81.43	171.43	10.....	37.45	127.45
3.....	76.63	166.63	11.....	30.66	120.66
4.....	71.80	161.80	12.....	23.53	113.53
5.....	66.73	156.73	13.....	16.03	106.03
6.....	61.43	151.43	14.....	8.17	98.17
7.....	55.90	145.90	15.....	0.00	90.00

De erforderliga kapitalutläggerna för ett utbyte av de vid hithörande anläggningar för närvarande förefintliga kokspannorna mot vedpannor samt härigenom uppkommande besparingar i bränslekostnaderna, nettovinsten och utbytta koksmängder framginge av följande sammanställning:

Vedeldning i vedpannor vid statens stationära anläggningar.

Kokspannornas ålder	Ökning i anskaffningskostnad vid byte per kvm. eldyta	Summa kapitalbehov	Bränslebesparingens nuvärde per åldersgrupp	Ökning i anskaffningskostnad vid utbyte av hela åldersgruppen	Summa ökning i anskaffningskostnad vid byte	Nettovinst per åldersgrupp	Summa nettovinst	Nettovinst i % av kapitalbehovet	Summa utbytt koksmängd
år	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor		ton
15—14	94	150,000	168,000	78,000	78,000	90,000	90,000	60	1,980
14—13	102	300,000	168,000	85,000	163,000	83,000	173,000	58	3,960
13—12	110	450,000	168,000	92,000	255,000	76,000	249,000	55	5,940
12—11	117	600,000	168,000	97,000	352,000	71,000	320,000	53	7,920
11—10	124	750,000	168,000	103,000	455,000	65,000	385,000	51	9,900
10—9	131	900,000	168,000	109,000	564,000	59,000	444,000	49	11,880
9—8	137	1,050,000	168,000	114,000	678,000	54,000	498,000	47	13,860
8—7	143	1,200,000	168,000	119,000	797,000	49,000	547,000	46	15,840
7—6	149	1,350,000	168,000	124,000	921,000	44,000	591,000	44	17,820
6—5	154	1,500,000	168,000	128,000	1,049,000	40,000	631,000	42	19,800
5—4	159	1,650,000	168,000	132,000	1,181,000	36,000	667,000	40	21,780
4—3	164	1,800,000	168,000	137,000	1,318,000	31,000	698,000	39	23,760
3—2	169	1,950,000	168,000	141,000	1,459,000	27,000	725,000	37	25,740
2—1	173	2,100,000	168,000	144,000	1,603,000	24,000	749,000	36	27,720
1—0	178	2,250,000	168,000	148,000	1,751,000	20,000	769,000	34	29,700

Sammanställningen utvisade exempelvis, att 14—15 år gamla kokspannor skulle med ett kapitalutlägg av 150,000 kronor kunna utbytas mot vedpannor med resultat, att ökningen i anskaffningskostnaden förräntades och amorterades under 15 år, samtidigt som en vinst med ett nuvärde av 90,000 kronor eller 60 procent av kapitalbehovet skulle uppstå. Utbyttes samtliga pannor äldre än 8 år, steg kapitalbehovet till 1,050,000 kronor och komme vinsten att utgöra 47 procent härav. Utbyttes samtliga och följaktligen även alldeles nyinsatta pannor, kunde härmed förbunden ökning i anskaffningskostnaden, 2,250,000 kronor, förräntas och amorteras under nämnda tid, samtidigt med att en vinst på 769,000 kronor eller 34 procent å kapitalutlägget uppstode. I respektive fall utbytbara koksmängder bleve 1,980, 13,860 och 29,700 ton per år. Ett fullständigt pannbyte skulle följaktligen medföra en stegring av den utbytbara koksmängden från den genom subventionering beräknade högsta kvantiteten av 24,500 ton till 29,700 ton eller med 21 procent. Sistnämnda kvantitet motsvarade en vedmängd av 170,000 kubikmeter löst mått, och genom utbytet säkerställdes under angivna förutsättningar för framtiden en sådan årlig förbrukning. För att ytterligare belysa det goda ekonomiska resultatet av pannbyte kunde framhållas, att utbyte av 15, 10 och 5 år gamla pannor medförde så stor minskning i bränslekostnaden, att ökningen i anskaffningskostnad härmed förräntades och amorterades under respektive 5.4, 8.1 och 10.6 år.

Vid undersökningen hade hänsyn icke tagits till förugnar, men i de fall, då lokala skäl kunde anses tala för att värmecentralens förändring

borde försiggå genom installering av förugnar i stället för vedpannor, komme det ekonomiska resultatet ej härav att försämrast.

I brist på erforderliga uppgifter kunde en liknande undersökning rörande koksförbrukning vid kommunala och enskilda anläggningar i här berörda delar av landet icke genomföras. Emellertid torde med viss sannolikhet kunna antagas, att kokspriserna för dessa anläggningar ej ställde sig gynnsammare än för statens anläggningar å samma ort, samt att förbrukningens fördelning å olika prislägen torde vara i viss mån analog. På grund härav torde den för statsanläggningarna verkställda utredningen även kunna läggas till grund för frågans bedömande för de kommunala och enskilda anläggningarna.

Undersökningen utvisade, att det hittills tillämpade subventionsförfarandet ställde sig mindre förmånligt än angivna förändringar av värmecentralerna. Då vedeldningens framtida bestånd skulle betryggas genom kokspannornas utbytande mot vedpannor, borde enligt socialstyrelsens uppfattning statliga åtgärder för främjande härav vidtagas.

Statens affärsdrivande verk torde utan vidare kunna och bära vidtaga ifrågavarande pannbyte med anlåtande av till förfogande stående medel.

Helt annorlunda läge däremot frågan till för de av skolöverstyrelsen och tullverket disponerade värmeanläggningar, som utförts och ställts till vederbörandes disposition av de kommuner, inom vilka de vore belägna. Ett utbyte av pannorna vid dessa anläggningar torde ej komma till stånd, med mindre statsverket iklädde sig därmed förbundna kostnader. Det totala kapitalbehovet för utbyte av samtliga pannor i nu ifrågavarande anläggningar torde kunna beräknas till 390,000 kronor, vilken kostnad, fördelad på 3 år, uppginge till 130,000 kronor per år.

Vid övriga statsverket tillhörande stationära anläggningar skedde under normala förhållanden successivt ett utbyte av förslitna pannor, och torde det kunna förutsättas, att vedpannor komme att inmonteras. Med hänsyn till vedeldningens betydelse syntes det emellertid socialstyrelsen önskvärt, att denna förnyring av pannbeståndet kunde genomföras snabbare än vad hittills varit fallet. Den årliga här föreliggande utbytbara kokskvantiteten av 18,150 ton medförde vid utbyte av samtliga de kokspannor, i vilka denna koksmängd för närvarande förbrukades, ett totalt kapitalbehov av 1,370,000 kronor. Beräknades utbytet företaget på tre år, skulle för varje år erfordras 450,000 kronor. För att sådant pannbyte i lämplig omfattning skulle kunna komma till stånd redan under budgetåret 1934/1935 syntes ett anslag av 450,000 kronor bära ställas till förfogande.

Vad anginge den av socialstyrelsen föreslagna lånefonden å 2,500,000 kronor skulle ett kapital av denna storlek möjliggöra utbyte av pannor med årlig koksförbrukning av 33,000 ton och därigenom säkerställa ett framtida årligt användande av 185,000 kubikmeter ved. Statens ränteförlust å en sådan fond utgjorde, vid en upplåningsränta av 4 procent och 5 års amortering, 300,000 kronor och den under motsvarande tid i

dessa pannor använda vedkvantiteten 925,000 kubikmeter. Det statliga bidraget komme i detta fall att utgöra 32,5 öre per kubikmeter. Jämfördes detta bidrag med vad vedeldningssubventioneringen krävde, eller 81 öre per kubikmeter, framginge tydligt den ekonomiska skillnaden mellan dessa båda understödsformer, oavsett pannbytets betydelse för en alltjämt bestående vedavsättning. Som antalet kokspannor vid landstingens anläggningar vore relativt stort och ett snabbt utbyte med en rationell användning av veden därför vore önskvärt och detta resultat utan avsevärd belastning av statsverket syntes kunna uppnås därigenom, att även landstingen medgäves rättighet att anlita fonden, torde denna, förutom för kommuner och enskilda, även böra göras tillgänglig för landstingen. Det borde vidare beaktas, att merkostnader även uppstode vid nyanläggningar, då vedpannor i stället för kokspannor installerades. Fonden borde därför till förhindrande av nyanläggningarnas olämpliga utformning lämpligen kunna få anlitas för lån avsedda att täcka sådana merkostnader vid nyanläggningar tillhörande landsting, kommuner och enskilda. Av praktiska skäl torde lånebeloppet i regel ej böra understiga 1,500 kronor.

Över socialstyrelsens förslag hava infortrade utlåtanden avgivits den 15 december 1933 av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, den 19 januari 1934 av statskontoret och den 7 februari 1934 av byggnadsstyrelsen.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har tillstyrkt vidtagande av de åtgärder, som socialstyrelsen föreslagit, samt härutinnan vidare anfört. Socialstyrelsens förslag till vedeldningens främjande syntes centralrådet välgrundade och av beskaffenhet att icke blott tillfälligt utan även för framtiden åvägbringa förutsättningar för ökad användning av inhemskt vedbränsle. Ur skogsvårdssynpunkt vore det av största vikt, att så skedde. Om icke planmässiga åtgärder vidtoges för ernående av vidgad användning för den del av skogsavkastningen, som icke kunde förädlas inom sågverk och massafabriker, torde nämligen svårigheterna att upprätthålla en god skogsvård snarare komma att öka än minska. För ifrågavarande träförädlingsindustris förseende i tillräcklig mängd med råvaror av god kvalité vore en rationell skogsvård nödvändig. Sådana åtgärder, som bidroge till att skapa en fast grund för skogsvårdsarbetet, måste därför i olika avseenden anses ägnade att stärka landets skogsbruk och dess förmåga att bidraga till folkförsörjningen. De åtgärder, varom vore fråga, torde även ur den synpunkten få anses vara för det allmänna gagneliga, att deras genomförande skulle motverka arbetslösheten.

Statskontoret har anfört:

Statskontoret insåge och behjärtade, att det särskilt i nuvarande tidsläge vore av betydelse att, för beredande av nya arbetstillfällen och av

vidgad avsättning för skogsprodukter, i ökad omfattning möjliggöra ett utnyttjande av ved i stället för kolbränsle. Även med beaktande härav måste statskontoret likväl hysa starka betänkligheter mot de åtgärder för detta syftes vinnande, som innefattades i det föreliggande förslaget.

Det torde nämligen svårigen kunna förnekas, att vedeldningsproblemet allttjämt i väsentlig mån befunne sig på försöksstadiet och att det fortfarande torde få anses som en öppen fråga, huruvida användningen av ved såsom pannbränsle — åtminstone för vissa delar av vårt land — komme att i *längden* visa sig ekonomiskt bärande och därmed försvarbart. I varje fall hade icke den i socialstyrelsens framställning förebragta, på vissa genomsnittskalkyler grundade utredningen syntes statskontoret vara av den fullständighet och beskaffenhet i övrigt, att möjligen förekommande tvivelsmål på denna punkt kunde anses undanröjda. I detta sammanhang kunde särskilt understrykas, att frågan om vedbränslets större eller mindre ändamålsenlighet ur ekonomiska synpunkter ej torde kunna generellt avgöras utan torde ställa sig väsentligt olika i olika fall, beroende på värmeanläggningarnas belägenhet i skilda delar av riket, vid eller i närheten av kusten med goda sjöförbindelser eller inuti landet, i skogrika eller i skogfattiga trakter o. s. v. Bland andra omständigheter, som spelade in i förevarande hänseende, kunde det vara nog att peka på beskaffenheten av de lokaler, i vilka värmeanläggningarna vore inrymda och som kunde vara sådana, att en ombyggnad icke alls eller endast med ekonomisk uppoffring läte sig genomföra.

Av de nu anförda skäl syntes det statskontoret, att vedeldningsfrågan näppeligen ännu befunne sig i det skick, att det kunde vara tillrådligt att, i och för övergång till framtida vedeldning, i betydande omfattning binda kapital i *fasta anläggningar*, på sätt här föresloges. Statskontoret funne sig för den skull förhindrat att i frågans nuvarande läge tillstyrka socialstyrelsens i sådant avseende gjorda framställning.

Därest Kungl. Maj:t trots de betänkligheter, som sålunda yppade sig, likväl skulle finna påkallat, att redan nu medel ställdes till förfogande för tillgodoseende av förevarande syfte, hemställde statskontoret, att det föreslagna ombyggnadsprogrammet måtte väsentligen reduceras och tillsvidare begränsas till statens egna anläggningar, därvid det anslag, varom socialstyrelsen för detta ändamål hemställt, torde kunna högst avsevärt nedsättas.

Att i enlighet med förslaget inrätta en särskild lånefond till tjänst för landsting, kommuner och enskilda syntes statskontoret i varje fall ej böra ifrågakomma, med mindre allmänna önskemål därom kunde påvisas från deras sida, till vilkas förmån en dylik fond skulle komma till stånd. I sistnämnda hänseende ville statskontoret fästa uppmärksamheten på att de betydande medel, som på riksstaten för budgetåret 1933/1934 anvisats som bidrag till täckande av merkostnader vid användning av vedbränsle vid kommunala och enskilda anläggningar, hittills förblivit till övervägande del oanvända.

För den händelse Kungl. Maj:t likväl skulle finna övervägande skäl tala för den föreslagna lånefondens inrättande, torde statskontoret få emotse anmodan att inkomma med förslag till närmare bestämmelser för lånerörelsens handhavande. Ämbetsverket ifrågasatte emellertid, huruvida räntefrihet borde äga rum för lån, som komme att utlämnas från

fonden. Om räntefrihet skulle föreskrivas, torde i varje fall särskilt anslag ej böra, på sätt socialstyrelsen förutsatt, upptagas å riksstaten för täckande av ränteförlust å låneverksamheten.

Byggnadsstyrelsen har anfört följande.

Socialstyrelsen hade vid sina beräkningar utgått från följande förutsättningar, nämligen att livslängden hos kokspannor vore 15 år, att den nuvarande relationen mellan koks- och vedpris skulle hålla sig oförändrad under likaledes 15 år samt att kostnaderna för utbyte av kokspannor mot pannor för vedeldning belöpte sig till visst pris per kvadratmeter eldyta.

Vad anginge livslängden hos kokspannor syntes en tid av 15 år vara väl knappt tilltagen, även om därvid toges i beaktande en del med åren uppkommande underhålls- och reparationskostnader. Såsom exempel kunde anföras, att byggnadsstyrelsen vid ombyggnad av kasernetablissemmentet i Vänersborg efter noggranna undersökningar funnit det ekonomiskt fördelaktigt att nyttja där befintliga pannor på andra håll inom statens byggnader, ehuru dessa pannor då varit i bruk under 13 eller 14 år. Även annorstädes inom de av styrelsen förvaltade byggnaderna hade livslängden hos kokspannorna visat sig icke oväsentligt överstiga den nu beräknade tidsperioden.

Beträffande relationen mellan koks- och vedprisen syntes det vanskligt att under rådande osäkra förhållanden göra några antaganden, även för en mycket begränsad tid. En mångfald faktorer kunde nämligen här inverka på prisbildningen beträffande både inhemska och utländska produkter av ifrågavarande slag. Utan gensägelse vore det emellertid synnerligen lämpligt, att man vid nya pannanläggningar eller vid behövt utbyte av kokspannor på platser, där olika slag av bränsle kunde tänkas komma i fråga, anskaffade pann typer, som vore konstruerade för dylik alternativ drift, så att en anpassning efter det billigaste bränslet lätt låte sig göra. Vid övergång från koksbränsle till vedbränsle syntes man emellertid i allmänhet böra räkna med ökade arbetskostnader, för så vitt det gällde användande av ved under en längre tid, eftersom vedbränsle till sin volym vore omkring 2.5 gånger större än och till sin vikt omkring dubbelt så tungt som koksbränsle av motsvarande bränslevärde.

De föreliggande beräkningarna över kostnaderna för utbyte av kokspannor mot pannor för vedeldning syntes icke inrymma några kostnader för eventuellt behövliga ändringsarbeten i pann- och bränslerum utan endast för smärre arbeten för det direkta pannutbytet. Med största sannolikhet måste man på åtskilliga platser räkna med att de icke oväsentligt större vedeldningspannorna icke kunde inmonteras utan att pannrummen och i samband därmed förrådslokalerna för bränsle utökades, om detta ens låte sig göra, varjämte intransporten av pannorna, för såvitt de icke vore tillverkade i sektioner, kunde vålla svårigheter av byggnadsteknisk art och därmed förknippade kostnader.

Av det anförda framginge, att ett pannutbyte icke borde företagas utan en noggrann undersökning och såväl teknisk som ekonomisk utredning i varje särskilt fall. En dylik utredning borde sålunda även avse en värdering av gamla pannanläggningar med hänsyn till pann typ och det skick, i vilket pannorna befunne sig. Man syntes också böra gå fram med försiktighet och icke forcera fram ett pannutbyte i stor skala, innan en på praktisk erfarenhet grundad uppfattning vunnits om de nya pann typerna, vilka hittills varit i bruk endast några månader. Det finge

väl icke anses uteslutet, att under de närmaste åren komme att frambringas bättre och kanske billigare panntyper.

Även med beaktande av att alla möjligheter borde tillgripas för att avhjälpa den nu rådande arbetslösheten — vilket otvivelaktigt i icke oväsentlig grad skulle bliva fallet genom vedeldningens främjande — syntes dock de anförda omständigheterna tala för att åtgärder av det slag, som socialstyrelsen i förevarande framställning föreslagit, för närvarande borde vidtagas i en mera begränsad omfattning, än den av socialstyrelsen angivna.

Skogsägareföreningarnas riksförbund har i skrivelse den 15 februari 1934 förordat socialstyrelsens förevarande förslag samt anført i huvudsak följande.

Med hänsyn till de skogligen, sociala och nationalekonomiska intressen, som en ökad vedförbrukning innebure, hade från statsmakternas sida under de senaste åren tagits en del beaktansvärda initiativ och genomförts vissa kraftiga åtgärder för att få till stånd en ökad vedförbrukning genom ersättande av importerade bränslen med ved. Härvid hade bland annat understöd lämnats i viss utsträckning för att täcka de merkostnader, som kunde uppkomma vid användande av ved i stället för kol och koks.

Ehuru denna subvention med hänsyn till de förhandenvarande omständigheterna varit påkallad och kanske den enda framkomliga vägen för att ernå ett snabbt resultat, torde vedeldningen i längden icke böra bedrivas med stöd av allmänna medel annat än i alldeles speciella fall. Man måste inrikta sig på, att vedeldning skulle kunna ske i fri ekonomisk konkurrens med andra bränslen. I för koks specialbyggda värmepannor vore detta för närvarande icke alltid möjligt. Särskilt vore så förhållandet i trakter, där kokspriserna vore låga. Vedeldning finge i sådana fall onekligen en prägel av krisföreteelse.

Genom utbyte av kokspannor mot för vedeldning specialbyggda värmepannor — vilka dock kunde eldas även med andra bränslen — kunde emellertid eldning med ved ske till samma eller lägre kostnad som vid eldning med koks även med nuvarande abnormt låga priser på koks. Därmed vore vedeldningsfrågan inne på sund ekonomisk grund.

Vid 1933 års riksdag framfördes motionsvis frågan om viss statssubvention för utbyte av kokspannor mot vedpannor. Det ansågs då, att vedpannorna, som nyligen kommit i marknaden, mera ingående borde prövas och tagas i praktiskt bruk, innan en sådan åtgärd skulle komma ifråga från statsmakternas sida.

Under det gångna året hade emellertid vunnits en del erfarenheter beträffande vedpannornas användbarhet. Praktiska försök hade visat, att de fyllde rimliga anspråk på driftsäkerhet och bränsleekonomi, och flera typer, tillverkade av landets mest vederhäftiga firmor på området, hade förts i marknaden till skäligen priser.

Socialstyrelsen hade genom sin värmetekniska avdelning ägnat denna fråga en mera ingående behandling och med stöd av inhämtade erfarenheter utformat ett förslag till viss subvention för utbyte av värmepannor.

Riksförbundet ville livligt understryka de synpunkter, som av socialstyrelsen anförts i föreliggande fråga, och tillstyrka, att av nämnda myndighet framförda förslag måtte vinna beaktande.

På min anmodan har *socialstyrelsen* den 22 februari 1934 inkommit med följande av styrelsens värmetekniska avdelning upprättade översikt angående förbrukningen av inhemskt ved- och kolbränsle vid statens stationära värmeanläggningar under tiden 1 juli—31 december 1933.

Utbytt bränsleslag	Använt inhemsk bränsle	Merkostnad i kronor
koksbränsle	39,100 kbm sekunda ved	18,500
kolbränsle	71,400 » » »	21,400
	110,500 kbm sekunda ved	39,900
koksbränsle	1,600 ton svenska kol	1,800
kolbränsle	2,000 » » »	—
	3,600 ton svenska kol	1,800.

Styrelsen har framhållit, att uppgifterna äro approximativa, samt vidare meddelat följande. Vid den för bränsleåret 1933—1934 företagna upphandlingen för statens stationära värmeanläggningar hade upphandlats 41.6 procent inhemskt bränsle och 58.4 procent importbränsle. Av det upphandlade inhemska bränslet hade den sekunda veden betingat ett medelpris av 4 kronor 18 öre för kubikmeter.

Den verksamhet, som med anlitande av de härför i fjol anvisade medlen bedrivits för främjande av ökad vedeldning, har väsentligen gått efter de linjer, som föreslogos i det av 1931 års skogssakkunniga avgivna betänkandet angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar (st. off. utr. 1933: 2). Resultatet av verksamheten synes hava varit gott. Läget å marknaden för skogsprodukter har visserligen numera i någon mån förbättrats, men de skäl, som vid 1933 års riksdag påkallade statsmakternas ingripande, äga alltjämt giltighet. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln (punkterna 134—136) begärt anslag för fullföljande av vissa av de vid 1933 års riksdag beslutade åtgärderna. Fråga är nu om fullföljd och utbyggnad av ifrågavarande verksamhet i vissa andra hänseenden.

Socialstyrelsens förslag, att medel för nästa budgetår skulle anvisas för befordrandet av ett utbyte av kokspannor mot vedpannor och liknande åtgärder, kan jag i huvudsak biträda. I den mån vedpannor av ändamålsenlig konstruktion kunna anskaffas och lämpligen inmonteras för skäligen kostnader, synes understödande härav utgöra en bättre form för vedeldningens främjande än direkt subventionering av vedeldning i kokspannor. Genom värmeanläggningarnas förseende med vedpannor ökas utsikterna för att vedeldningen skall upprätthållas för framtiden. Betydelsen härav har särskilt understrukits av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund och skogsägareföreningarnas riksförbund. I anslutning till de uttalanden, som gjorts av statskontoret och byggnadsstyrelsen, vill jag emellertid betona vikten av att man här framgår med försiktighet.

Departements-
chefen.

De olika förhållandena i varje särskilt fall böra sålunda göras till föremål för noggrann prövning, innan något understöd lämnas.

I anledning av vad socialstyrelsen anfört finner jag, att statens affärsdrivande verk böra, i den mån så befinnes ekonomiskt fördelaktigt, verkställa utbyten av pannor och inmontering av förugnar, varvid kostnaderna böra bestridas i den för vederbörande affärsverk eljest vanliga ordningen. Att bedöma medelsbehovet i övrigt för de statliga anläggningarna med avseende å nästa budgetår möter svårigheter. Med hänsyn till den försiktighet, som jag anser böra iakttagas vid ifrågavarande verksamhets bedrivande, torde emellertid medelsbehovet böra beräknas till något lägre belopp än vad socialstyrelsen föreslagit, och synes mig ett belopp för nästa budgetår av sammanlagt förslagsvis 500,000 kronor böra vara tillfyllest.

För den av socialstyrelsen föreslagna lånefonden torde högre kapitalanslag än 2,000,000 kronor näppeligen böra ifrågakomma. Jag ansluter mig till socialstyrelsens förslag, att lånen från fonden, vilken bör benämnas vedeldningslånefonden och förvaltas av statskontoret, skola vara räntefria och återbetalas inom fem år. Lån från fonden bör kunna tilldelas landsting, kommuner och enskilda bränsleförbrukare. Såsom socialstyrelsen föreslagit torde lån böra lämnas icke allenast för bestridande av kostnader för utbyte av förefintliga kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar vid gamla anläggningar utan även för täckande av merkostnader vid installering av vedpannor i stället för kokspannor vid nyanläggningar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen beslutat i anslagsfrågan och efter hörande av byggnadsstyrelsen och statskontoret, utfärda erforderliga närmare bestämmelser för låneverksamheten.

Något särskilt anslag för täckande av för lånefonden uppkommande ränteförlust torde, såsom statskontoret framhållit och med hänsyn till att ifrågavarande medel äro avsedda att redovisas under fonden för förslag till statsverket, ej böra upptagas å riksstaten.

Utöver vad nu angivits torde, i likhet med vad som skett för innevarande budgetår, ett visst belopp böra för nästa budgetår ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för tillgodoseende av sådana behov på skogshushållningens område, som framdeles kunna yppa sig och för vilkas tillgodoseende medel i övrigt ej finnas tillgängliga eller lämpligen kunna användas. Bland annat må erinras, att sedan den 30 juni 1933 utfärdats kungörelse (nr 456) med bestämmelser angående understöd av statsmedel för anläggning av fabriker för brikettering av träkol, ett livligt intresse härutinnan yppat sig. De för ändamålet avsedda medlen hava beräknats närmast för två enskilda briketteringsanläggningar; men torde hinder ej böra möta för Kungl. Maj:t att, därest så finnes påkallat, bevilja understöd till ytterligare företag av ifrågavarande eller liknande art. Även för andra åtgärder på skogshushållningens område torde medel lämpligen böra stå till Kungl. Maj:ts förfogande. För ändamålen torde för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av förslagsvis 400,000 kronor.

Sammanlagda medelsbehovet för här avsedda ändamål utgör sålunda 500,000 kronor för pannbyten m. m. vid vissa under statens förvaltning stående anläggningar, 2,000,000 kronor för förenämnda lånefond och 400,000 kronor för särskilda åtgärder på skogshushållningens område. Det första och det tredje beloppet, tillhopa 900,000 kronor, torde bära åskas som ett gemensamt reservationsanslag, benämnt vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. Av de inledningsvis nämnda, i statsverkspropositionen bebådade anslagsbeloppen å (1,100,000 + 2,500,000 =) 3,600,000 kronor skulle vid bifall till vad jag föreslagit ett belopp av 700,000 kronor icke för ifrågavarande ändamål tagas i anspråk.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) för budgetåret 1934/1935 under Utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. anvisa ett reservationsanslag av 900,000 kronor;

2) besluta inrättande av en lånefond, benämnd vedeldningslånefonden, som skall förvaltas av statskontoret och varifrån lån må, i mån av tillgång, utlämnas till landsting, kommuner och enskilda för främjande av utbyte av kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar vid förefintliga värmeanläggningar ävensom för installering av vedpannor i stället för kokspannor vid nya värmeanläggningar;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder, meddela erforderliga bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur vedeldningslånefonden;

4) såsom kapital för vedeldningslånefonden för budgetåret 1934/1935 under Utgifter för kapitalökning, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.